

- Забезпечення пошукових груп сучасним обладнанням (дрони, тепловізори).
- Впровадження психологічної підтримки для зниження стресу серед бійців.

Організація дій складу варти та пошукових груп НГУ під час втечі засуджених є ключовою для забезпечення безпеки установ виконання покарань і національного правопорядку. У 2025 році, в умовах воєнного конфлікту, ці дії стають ще важливішими через загрозу нових злочинів втікачів і додаткові завдання НГУ з оборони країни.

Сучасні технології (дрони, тепловізори, системи розпізнавання обличчя, цифрові платформи) підвищують ефективність пошуку, скорочуючи час виявлення втікачів і покращуючи координацію з ДКВСУ, СБУ та НПУ. Однак дефіцит обладнання, транспорту та недостатнє фінансування обмежують їх використання. Проблеми підготовки особового складу до стресових умов і відсутність чіткої правової регламентації взаємодії між органами ускладнюють операції, особливо у воєнний час.

Для вдосконалення системи потрібен комплексний підхід: розробка нормативних актів для координації, забезпечення сучасним обладнанням і транспортом, регулярні тренування для підвищення стресостійкості та навичок, а також психологічна підтримка бійців. Міжнародний досвід (США, Велика Британія, Німеччина) показує ефективність технологій, координації та підготовки кадрів. Адаптація цих практик до України може включати оперативні штаби, технічну допомогу та співпрацю з партнерами, особливо для транскордонних втеч.

Отже, ефективність дій НГУ залежить від подолання ресурсних і правових проблем через системні зміни, технології, підготовку та міжнародну кооперацію, що забезпечить безпеку та стабільність у воєнний час.

Коба Олександр,

*кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
Київський інститут Національної гвардії України*

Лобунов Денис,

*курсант,
факультету забезпечення державної безпеки
Київський інститут Національної гвардії України*

ПРАВОВІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Національна гвардія України (НГУ), відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 № 876-VII (зі змінами станом на 27.06.2024), є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України. Її діяльність спрямована на виконання широкого

спектру завдань, які включають захист життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства та держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорону громадської безпеки, а також участь у забезпеченні державної безпеки у взаємодії з іншими правоохоронними органами. НГУ відіграє ключову роль у протидії тероризму, діяльності незаконних воєнізованих чи збройних формувань, терористичних організацій, організованих груп і злочинних організацій, а також у захисті державного кордону. У період повномасштабного вторгнення російської федерації, яке триває з лютого 2022 року, роль НГУ значно розширилася, охоплюючи участь у територіальній обороні, охорону стратегічних об'єктів і підтримання правопорядку в умовах воєнного стану.

Правові засади діяльності військовослужбовців НГУ детально регламентовані у розділі IV Закону України «Про Національну гвардію України», зокрема в статтях 12, 13 та 14, які визначають їхні обов'язки, права та відповідальність. Ці положення створюють фундамент для ефективного функціонування НГУ та запобігання правопорушенням як у мирний час, так і в умовах війни.

Обов'язки військовослужбовців НГУ (ст. 12 Закону) є багатограними і охоплюють як правоохоронні, так і оборонні функції. Зокрема, вони включають:

- захист громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, що передбачає активну участь у протидії злочинності на всіх рівнях;

- охорону громадської безпеки й порядку під час масових заходів, таких як збори, мітинги, демонстрації, що вимагає високого рівня дисципліни та координації;

- охорону об'єктів, визначених законодавством, та спеціальних вантажів, включаючи ядерні матеріали під час їх транспортування територією України, що підкреслює стратегічну важливість НГУ;

- участь у заходах правового режиму воєнного стану, що включає підтримання правопорядку в надзвичайних умовах;

- виконання завдань територіальної оборони, зокрема формування військових частин в особливий період для захисту ключових державних об'єктів;

- надання допомоги в ліквідації наслідків природних, техногенних і екологічних катастроф, що демонструє роль НГУ у забезпеченні стабільності в кризових ситуаціях;

- протидію масовим заворушенням і відновлення конституційного правопорядку у випадках спроб захоплення влади чи дестабілізації шляхом насильства.

Ці обов'язки формують основу для підтримання дисципліни серед особового складу та запобігання правопорушенням, адже їх виконання вимагає чіткого дотримання закону та етичних норм.

Для реалізації покладених завдань військовослужбовці НГУ наділені широкими правами, які дозволяють оперативно реагувати на загрози та забезпечувати безпеку. Серед них:

- застосування превентивних і поліцейських заходів примусу відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» під час охорони громадського порядку, що включає затримання, обшук чи використання спецзасобів за необхідності;

- затримання та передача порушників поліції чи адміністрації охоронюваних об'єктів у разі порушення перепускного режиму чи нападів на об'єкти НГУ;

- огляд транспортних засобів і вантажів у зонах антитерористичних операцій чи на контрольно-пропускних пунктах, що є критично важливим у воєнний час для виявлення диверсантів і контрабанди;

- взаємодія з правоохоронними органами, Збройними силами України, органами прокуратури та місцевою владою для координації дій у складних операціях;

- безоплатне користування громадським транспортом і засобами зв'язку в невідкладних випадках для забезпечення мобільності та оперативності. Ці права не лише розширюють можливості НГУ в боротьбі зі злочинністю, але й підвищують відповідальність особового складу за їх правомірне застосування, що є важливим елементом запобігання зловживанням.

Відповідальність є ключовим механізмом забезпечення законності в діяльності НГУ. Згідно зі ст. 14 Закону:

- за протиправні дії чи бездіяльність військовослужбовці несуть дисциплінарну відповідальність відповідно до Закону України «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України» від 24.03.1999 № 551-XIV (зі змінами станом на 09.08.2024), що включає догани, пониження у званні чи звільнення;

- адміністративна відповідальність застосовується за Кодексом України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X (зі змінами станом на 01.02.2025) у випадках дрібних порушень, таких як невиконання службових обов'язків;

- кримінальна відповідальність настає за Кримінальним кодексом України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами станом на 01.02.2025) за тяжкі злочини, наприклад, дезертирство, корупцію чи воєнні злочини;

- матеріальна та цивільно-правова відповідальність передбачає відшкодування шкоди, завданої фізичним чи юридичним особам незаконними діями, у порядку, визначеному законодавством.

Така система відповідальності слугує стримуючим фактором для правопорушень серед військовослужбовців, забезпечуючи дисципліну та підзвітність.

Ці правові положення створюють комплексну основу для діяльності НГУ, спрямовану на запобігання правопорушенням як серед цивільного населення, так і в межах самої структури. Обов'язки формують чіткі рамки поведінки, права надають інструменти для їх реалізації, а відповідальність гарантує невідворотність покарання за порушення. У контексті воєнного стану, коли НГУ виконує додаткові функції (охорона об'єктів, боротьба з диверсіями), ці норми набувають особливого значення, адже будь-які правопорушення з боку військовослужбовців можуть підірвати довіру суспільства та ефективність оборони. Таким чином, правова регламентація діяльності НГУ є не лише механізмом виконання завдань, але й інструментом превенції злочинності в секторі безпеки й оборони.